

Sterkere fellesskap: en tryggere og bedre organisert verden

Internasjonal uttalelse fra Arbeiderpartiets landsmøte, april 2019

Innledning

Arbeiderpartiets utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser og er forankret i våre grunnleggende sosialdemokratiske verdier: frihet, internasjonal solidaritet og samarbeid, demokrati, menneskerettigheter, likestilling og bærekraftig utvikling. Vi er en del av et fellesskap på tvers av landegrensene. Våre mål for vårt eget samfunn kan best realiseres om vi bidrar til å sikre internasjonale normer, organisasjoner og kjøreregler. Norge skal være et aktivt og gjenkjennelig medlem av det internasjonale samfunn.

Globale utviklingstrekk påvirker samfunnsutviklingen og rammene for vår politikk her hjemme. Verdens økonomiske tyngdepunkt og sentrum for politisk makt flyttes. En åpen verdenshandel har bidratt til at millioner av mennesker har kommet ut av fattigdom. Samtidig legger kapitalflyt og handel press på tradisjonelle rettigheter og skaper nye ulikheter. Skatteinntekter for fellesskapsløsninger unndras. Forskjeller i inntekt og velstand er økende. Digitalisering og ny teknologi skaper både muligheter og utfordringer knyttet til økonomisk vekst, arbeidsmarked og fordeling. Klimaendringene er en global trussel og må møtes med kraftfulle tiltak. Vår felles sikkerhet utfordres både av terrorisme og ekstremisme og av geopolitisk spenning og risiko for nye rustningskappløp.

Norsk utenrikspolitikk må håndtere alle disse utfordringene parallelt. Et urolig farvann krever en stø hånd ved roret og god navigasjon. Internasjonalt engasjement er en del av Arbeiderpartiets og fagbevegelsens DNA.

Også i det internasjonale samfunnet er det nå behov for å bygge sterkere fellesskap. Å arbeide for en bedre organisert verden forblir i norsk egeninteresse. Det gjelder forholdet til våre internasjonale avtaler og de organisasjonene vi i dag bør arbeide for å styrke. Å trekke seg tilbake er ikke i Norges interesse. En verden preget av mer uforutsigbarhet og tiltakende konfliktnivå fordrer at vi ikke rokker ved våre grunnleggende interesser og forpliktelser, enten det handler om NATO eller EØS. En FN-ledet verdensorden, respekt for og videreutvikling av folkeretten er ankerfestet i norsk utenrikspolitikk.

En tryggere verden: nedrustning og sikkerhetspolitikk

Kjernevåpen

Etter atombombene over Hiroshima og Nagasaki sensommeren 1945 har menneskeheten heldigvis unngått at atomvåpen har blitt aktivt tatt i bruk. De humanitære konsekvensene er katastrofale om bare ett av verdens gjenværende 14.500 atomvåpenstridshoder skulle detonere. Bruk av atomvåpen er etter humanitærretten allerede per i dag folkerettslig illegitimt og uakseptabelt – gjennom de humanitærrettslige prinsippene om å unngå overdreven skade og unødvendig lidelse, i tillegg til atomvåpens manglende evne til å skille mellom stridende og sivile.

De siste tiårene har et nett av ulike nedrustningsavtaler bidratt til å redusere atomtrusselen. Antallet atomstridshoder er redusert fra 70.000 på 1980-tallet. I dag må vi likevel dessverre konstatere at atomvåpen igjen spiller en mer framtrødende rolle i internasjonal sikkerhetspolitikk: Ikke bare Iran og Nord-Korea, men også utviklingen i Sør-Asia med økt spenning mellom atommaktene India og Pakistan gir grunn til bekymring.

Atomvåpenstatene ruster opp. Terskelen for faktisk å bruke kjernevåpen senkes med utvikling av nye taktiske atomvåpen. Internasjonale avtaler for å begrense antallet atomvåpen og forhindre at flere stater skaffer seg slike våpen, forvitrer, brytes og sies opp – med konsekvenser for norsk og europeisk sikkerhet.

Når verden rundt oss endrer seg, må vi justere vår utenrikspolitikk. Norges nedrustningspolitikk har de siste årene dessverre blitt bygget ned og nedprioritert av høyreregjeringen. Arbeiderpartiet går inn for at Norge igjen inntar en ledende rolle i det internasjonale nedrustningsarbeidet.

Konkret handler en mer aktiv nedrustningspolitikk for eksempel om at Norge nå internt i NATO må arbeide for at et bortfall av INF-avtalen om mellomdistanseraketter med atomstridshoder ikke medfører en ny rustningsspiral med utplassering av nye raketter og våpensystemer i Europa.

Med Arbeiderpartiet i regjering fikk Norge i 2010 gjennomslag for at NATOs strategiske konsept baserer seg på målet om en atomvåpenfri verden. Internt i NATO må Norge nå arbeide for å redusere kjernevåpenenes rolle i NATOs forsvarskonsepter.

En mer aktiv nedrustningspolitikk handler om igjen å sette søkelys på og dokumentere de humanitære konsekvensene av atomvåpen. Og det handler ikke minst om økt norsk innsats for å bevare nedrustningsavtalene vi faktisk har: ikkespredningsavtalen NPT, atomavtalen med Iran og START-avtalen mellom USA og Russland når den utløper i februar 2021.

Her hjemme har Norge i praksis hatt et eget nasjonalt atomvåpenforbud i over 60 år etter at statsminister Einar Gerhardsen på NATO-toppmøtet i 1957 fastslo at Norge ikke ønsket «å opprette lagre av atomvåpen på norsk område eller installere utskytningsbaser for mellomdistanseraketter». Denne politikken har tjent oss godt.

Arbeiderpartiet vil jobbe aktivt for balansert og gjensidig atomnedrustning innen rammen av ikkespredningsavtalen NPT, med et langsiktig mål om et internasjonalt forbud mot kjernevåpen. Målet om balansert og gjensidig atomnedrustning oppnås ikke ved at NATO-land ensidig ruster ned mens andre atomvåpenstater beholder sine kjernevåpen. Det vil medføre en ubalansert og ustabil sikkerhetssituasjon i våre nærområder.

Arbeiderpartiets mål er en atomvåpenfri verden. Dette målet nås først når land som har atomvåpen forplikter seg til gjensidig nedrustning. Arbeiderpartiet vil at Norge skal engasjere seg sterkere innen FN, NATO og bilateralt for atomnedrustning.

Den internasjonale forbudstraktaten er et godt initiativ og bidrar til å øke stigma rundt atomvåpen.

I dagens sikkerhetspolitiske situasjon er det politisk umulig for NATO-land som Norge å undertegne uten å redusere vår mulighet for innflytelse og beskyttelse.

Det bør være et mål for Norge og andre NATO-land å underskrive atomvåpenforbudet. Norge bør invitere likesinnede land i og utenfor NATO til å samarbeide om nedrusting.

Ny teknologi, selvstyrte våpen og klaseammunisjon

Vi har levd med atomvåpentrukkelsen i snart 75 år. Men både internasjonal sikkerhetspolitikk og vårt eget forsvar påvirkes også av en pågående teknologisk revolusjon: Helt eller delvis selvstyrte våpensystemer, cyberteknologi, posisjoneringsteknologi, nye materialer og biologiske og medisinske gjennombrudd vil som i tidligere industrielle revolusjoner også sterkt forandre måten kriger og konflikter utføres på. Slike nye våpen kan bli tatt i bruk også av ikke-statlige aktører.

For et land som Norge har denne utviklingen både forsvars- og nedrustningspolitiske konsekvenser. Arbeiderpartiet vil at Norge tar nødvendige initiativ for å regulere utvikling og

bruk av hel- og halvautonome våpen og annen ny våpenteknologi som kan utfordre grunnleggende prinsipper i krigens folkerett.

108 land har så langt sluttet seg til det internasjonale klasevåpenforbudet vi tok initiativ til. Vi vil øke innsatsen for at flere land slutter seg til klaseammunisjonskonvensjonen.

Eksport av forsvarsmateriell

Arbeiderpartiet er tilhenger av at Norge skal ha en egen forsvarsindustri – av beredskaps-hensyn for vårt eget forsvar, for viktige arbeidsplasser og eksportinntekter, og for å kunne utnytte forsvarsindustriens teknologiutvikling i andre bransjer. Samtidig skal Norge ha et meget strengt regelverk for eksport av forsvarsmateriell. Våpen skal ikke selges til land hvor det er krig eller krig truer eller til land hvor det er påvist alvorlige brudd på menneskerettighetene. Arbeiderpartiets mål er å innføre sluttbrukererklæring fra alle land og vi vil arbeide for at dette blir en norm internt i NATO. Norge bør være en pådriver for å øke oppslutningen om og styrke gjennomføringen av FNs våpenhandelstraktat.

Midtøsten og Nord-Afrika

Krig, ekstremistisk vold, politisk oppløsning og grunnleggende brudd på menneskerettigheter og humanitærrett er i dag dessverre realiteten i en rekke av landene i Midtøsten og Nord-Afrika. Demokratiske styringsstrukturer har forvitret og mange land i regionen preges av ekstremisme, ustabilitet og autoritære styresett.

Regionen preges også av en rekke uløste konflikter. Flere av disse konfliktene risikerer å påvirke sikkerhetssituasjonen i Europa negativt. Selv om ISIS er nedkjempet territorielt, har organisasjonen kapasitet til å omgruppere og etablere seg i områder som Jemen, Sinai-halvøya, Irak og Libya. I tillegg representerer overlevende fremmedkrigere, ISIS-medlemmer og deres familier en betydelig sikkerhetsutfordring ved retur til sine hjemland i Midtøsten, i Europa og Norge. Norsk deltakelse i kampen mot ISIS er derfor fortsatt en viktig del av innsatsen mot internasjonal terrorisme.

Vi forventer at våre sikkerhetstjenester følger nøye med norske statsborgere som har sluttet seg til ISIS. Om enkelte velger å reise tilbake til Norge må det umiddelbart undersøkes om de skal straffeforfølges eller varetektsfengsles ved ankomst. Det gjelder både menn og kvinner, uansett om deltakelsen i eller støtten til ISIS har vært militær eller i andre roller. Norske myndigheter kan ikke ta barn fra sine foreldre i et annet land. Dersom foreldrene henvender seg på norske utenriksstasjoner, og ber om hjelp til sine barn, bør de få assistanse. Barn som kommer i følge med sine foreldre til Norge skal bli ivaretatt av det offentlige omsorgsapparatet, mens det undersøkes straffeforfølgelse av deres foreldre.

På tross av at flere av konfliktene i regionen har avtatt i intensitet de siste to årene, er det fremdeles ikke på plass forhandlingsløsninger som kan sikre varig stabilitet, verken i Libya, Jemen eller i Syria. Arbeiderpartiet vil øke støtten til FNs spesialutsendinger for å bidra aktivt til at varige politiske løsninger kan komme på plass. Vi vil støtte et omfattende humanitært engasjement i konfliktområdene via FN og internasjonale humanitære organisasjoner.

Tunisia var både den arabiske vårens vugge og utgjør også et unntak fra den negative trenden i regionen for øvrig. Arbeiderpartiet går inn for at Norges samarbeid med Tunisia skal styrkes for å støtte opp om landets positive utviklingstrekk innen demokrati og levekår. I en ustabil region krever Arbeiderpartiet at det internasjonale samfunnet må ta initiativ til dialog og samtaler med landene med kurdisk befolkning med mål om å sikre den kurdiske befolkningens økonomiske, sosiale og politiske rettigheter.

Israel/Palestina

I Hebron, den største byen på Vestbredden, har den erfarne politimannen Einar Aas brukt de siste ukene til å pakke ut av kontoret. Han ble den 16. og siste i rekken av norske styrkesjefer for de sivile TIPH-observatørene.

I oktober 2018 besluttet Netanyahu-regjeringen, for første gang siden 2002, å utvide de ulovlige bosetningene midt i sentrum av Hebron. I desember 2018 rapporterte israelske medier om økende press i Netanyahus regjering om å gjøre alvor av tidligere trusler om å kaste ut TIPH-observatørene fra Hebron.

Likevel ble det i januar 2019 framforhandlet en norsk regjeringsplattform som har blitt omtalt som et «solid skulderklapp til Benjamin Netanyahus kompromissløse Israel». Regjeringsplattformens særskilte framheving av Netanyahus Israel skjedde ikke bare på et usedvanlig dårlig valgt tidspunkt, men var også uttrykk for en uklok og ubalansert norsk Midtøsten-politikk.

Palestina og det palestinske nasjonale prosjekt er nå inne i den største krisen siden Oslo-avtalen.

Trump-administrasjonen skiller seg fra hovedlinjen i amerikansk politikk etter Oslo-avtalen ved ikke å gi støtte til en tostatsløsning, ved å opprette ambassade i Jerusalem og stanse alle økonomiske bidrag til FNs organisasjon for palestinske flyktninger UNRWA. I tillegg har USA stoppet all støtte til de palestinske selvstyremyndighetene, både direkte og via FN-systemet, og vil heller ikke videreføre støtten til palestinsk-drevne sykehus i Øst-Jerusalem. Dette forsøket på å ta strupetak på palestinsk økonomi savner sidestykke etter Oslo-avtalen.

Både bygging og utviding av de ulovlige bosettingene på Vestbredden må ta slutt. Den amerikanske administrasjonen hevder på sin side at bosetninger ikke er et hinder for en varig fredsløsning. På denne bakgrunn har verken palestinerne eller det internasjonale samfunn store forventninger til at en ny amerikansk fredsplan vil kunne lede til en gjenopptakelse av reelle forhandlinger mellom partene om en tostatsløsning.

Bortfallet av amerikansk støtte, sammen med det israelske parlamentets beslutning om å tilbakeholde et anslått beløp for finansiering av økonomisk støtte til palestinske fanger og deres familier, undergraver de palestinske selvstyremyndighetenes økonomiske fundament og øker risikoen for politisk uro både i Gaza og på Vestbredden. Internasjonal støtte fra arabiske og europeiske land vil ikke kunne kompensere for dette inntektsbortfallet.

I Gaza har sivilbefolkningen levd under en blokade i over ti år. Den humanitære situasjonen for Gazas 1,8 millioner innbyggere er totalt uakseptabel. Om lag halvparten av Gazas befolkning er under 14 år. Sivilbefolkningen rammes av USAs stans av støtte via FN-systemet og israelske tilbakeholdte midler. Gazas økonomi har brutt sammen. Det er kun et tidsspørsmål før UNRWA må stenge skoler og humanitære støttetiltak. Arbeiderpartiet vil øke Norges bidrag til UNRWA.

Palestinske myndigheter mobiliserer nå internasjonal støtte mot de amerikanske politiske og økonomiske tiltakene. President Trumps nylige støtte til israelsk annektering av Golan-høyden strider mot folkeretten og vedtak i FNs sikkerhetsråd. Arabiske og europeiske land har tatt tydelig avstand fra USAs utspill. Den nye amerikanske holdningen oppmuntrer dessverre ytterliggående grupper i Israel som arbeider for også å annektere områder på Vestbredden.

Det palestinske politiske system er svekket. En sentral årsak er den interne politiske splittelsen blant palestinerne. Utallige forsøk på å oppnå palestinsk samling etter valgene i 2006 har ikke ført fram. Palestinsk samling er en grunnleggende forutsetning for at det skal være meningsfullt å anerkjenne Palestina som stat. Den israelske okkupasjonen er hoved-

hindringen for å få på plass en tostatsløsning. Okkupasjonen må oppheves, militært og økonomisk, for at en stabil tostatsløsning skal komme på plass.

Det er utenkelig at en framforhandlet tostatsløsning kan bli virkelighet uten at Israels sikkerhet er ivaretatt. På tross av sin militære og økonomiske styrke er Israel i en utsatt regional posisjon. En tydelig erkjennelse av denne realiteten må ligge til grunn både for arbeidet med å få på plass en politisk løsning med palestinerne og for Norges bilaterale forbindelser med Israel. Arbeiderpartiet ønsker å videreføre et bredt og konstruktivt bilateralt politisk og økonomisk samarbeid med Israel. Vi vil fastholde og utdype et tydelig engasjement i arbeidet mot antisemittisme.

Arbeiderpartiet vil styrke arbeidet for å etablere en palestinsk stat. Fra regjeringsposisjon er vi rede til å anerkjenne en palestinsk stat når en stabil palestinsk samlingsregjering er på plass og på et tidspunkt hvor en slik anerkjennelse kan skape framgang i fredsprosessen. Vi vil arbeide for bredest mulig europeisk støtte til denne posisjonen. Arbeiderpartiet mener at sluttstatusforhandlingene kan foregå mellom to stater, Israel og Palestina.

Med en stabil palestinsk samlingsregjering på plass, vil Arbeiderpartiet øke norsk støtte til palestinsk stats- og institusjonsbygging basert på programmet til en slik samlingsregjering. Vi vil også øke støtten til sivilt samfunn i Palestina. Støtten til viktige tjenesteleveranser til befolkningen innen helse og utdanning vil bli trappet opp. Tiltak rettet mot barn og unge må gis klar prioritet.

Arbeiderpartiet vil arbeide tett sammen med sentrale EU-land og land i regionen for å mobilisere støtte til en palestinsk samlingsregjering og vil aktivt bruke formannskapet i giverlandsgruppa AHLC for å oppnå dette målet. Arbeiderpartiet vil styrke støtten til Palestina via FN-systemet og vil sikre fortsatt politisk og økonomisk støtte til FNs spesialutsending.

Flere hundre palestinske barn sitter i dag i israelske fengsler. At Israel skiller mellom 16 og 18 år som myndighetsalder mellom henholdsvis israelere og palestinere, samt henholdsvis 12 og 14 år som deres kriminelle lavalder, er eksempler på systematisk forskjellsbehandling. Både EU, UNICEF og FNs høgkommisær for menneskerettigheter har reagert og kritisert israelske myndigheter for militær forvaring av palestinske barn. Tiden er overmoden for at Norge må ta rapportene om mangelfull og urettferdig domstolsbehandling av barns saker i det israelske rettssystemet på alvor. Palestinere og israelere må stå like for loven.

Vårt nabolag: Europa og Norden

Europeiske land er Norges viktigste politiske og økonomiske partnere. Mange av dem er våre allierte i NATO. På sentrale områder som handel, miljø og klima, energipolitikk og migrasjon og asyl fremmes våre interesser best gjennom å samarbeide med andre land i Europa.

EØS-avtalen har gjennom 25 år i sum tjent Norge godt. For Arbeiderpartiet utgjør EØS-avtalen sammen med NATO-medlemskapet en bunnplanke for Norges forhold til omverdenen, på samme måte som handlingsregelen om trygg økonomisk styring ligger til grunn for finanspolitikken. EØS-samarbeidet og den store arbeidsinnvandringen til Norge har imidlertid også bidratt til flere utfordringer særlig for det norske arbeidslivet, som det krever kraftfulle politiske tiltak for å motvirke.

I Norden har vi et sterkt verdifelleskap og like samfunnsmodeller. Arbeiderpartiet vil styrke samarbeidet for både å fremme og videreutvikle den nordiske modellen i en ny tid. Sikkerhetspolitisk blir de nordiske landene vevet stadig tettere sammen. Arbeiderpartiet mener det fremdeles er et uutnyttet potensiale i nordisk samarbeid om sikkerhets- og forsvarspolitik, som et supplement til NATO-alliansen, for eksempel innen øvelser, anskaffelser og tett samarbeid om bidrag til internasjonale operasjoner.

Vårt nabolik til Russland må være basert både på fasthet, forutsigbarhet og tydelighet – og på åpenhet, konstruktiv dialog og praktisk samarbeid. Det er i Norges interesse å opprettholde kontinuerlig kommunikasjon og kontakt med Russland, også i vanskelige tider og i møte med et mer selvhevdende Russland.

Det er fullstendig uakseptabelt å endre landegrensene med militær makt. Russlands Krim-anneksjon og militære operasjoner i Øst-Ukraina utfordrer vår felles sikkerhet i Europa. Vi står sammen med våre allierte og europeiske partnere i møte med brudd på folkeretten og slutter opp om sanksjonene mot Russland. Nøkkelen til en nedtrapping av sanksjonene ligger i gjennomføring av Minsk-avtalen om Øst-Ukraina.

Samtidig må vi særlig hegne om samarbeidet i nord, som har bidratt til lavspenning i nordområdene, ikke minst folk-til-folk-samarbeidet. Det skulle bare mangle at representanter for tidligere sovjetstater blir invitert til høstens 75-årsmarkering for den røde armés frigjøring av Øst-Finmark.

En ærlig og åpen dialog med Russland må brukes til å ta opp vanskelige saker, for eksempel de siste måneders episoder med forstyrrelse av GPS-signaler utført med elektroniske støysignaler fra russisk territorium. Denne type GPS-forstyrrelser mot sivil luftfart i nordnorsk vintervær er både uansvarlig og farlig.

Vårt felles forsvar

Forsvarets grunnleggende oppgave er å ivareta Norges sikkerhet og trygghet, våre interesser og verdier. De siste årene har trusselbildet og det sikkerhetspolitiske landskapet endret seg. Norge trenger et sterkt forsvar tilpasset den nye situasjonen, moderne utrustet og med høykompetent personell. Forsvaret skal utgjøre en krigsforebyggende terskel og sikre troverdig avskrekking med basis i NATOs kollektive forsvar.

Arbeiderpartiet slutter fortsatt opp om NATOs toprosentmål slik det ble formulert og vedtatt av NATO-toppmøtet i 2014.

Stortinget skal våren 2020 behandle en ny langtidsplan for forsvarssektoren. Arbeiderpartiet er opptatt av å sikre brede flertall for de viktigste investeringene i Forsvaret og å sørge for at forsvarsstrukturen faktisk blir finansiert. Med våre store hav- og landområder må Forsvaret kunne håndheve norsk suverenitet. Det er spesielt viktig at Forsvaret er i stand til å løse de utfordringer Norge kan stå overfor i nordområdene. Arbeiderpartiet vil styrke forsvarsevnen i Nord-Norge med relevante bidrag fra alle forsvarsgrener. Vi er spesielt opptatt av å satse på den norske hæren – inkludert dedikert helikopterstøtte – etter at høreregjeringen de siste årene har nedprioritert hæren og stadig utsatt viktige veivalg og investeringer.

Vi vil holde fast ved norsk basepolitikk slik den ble knesatt av Einar Gerhardsen på NATO-toppmøtet i 1957: «[H]elt fra NATOs grunnlegging har [det] vært Norges politikk ikke å stasjonere fremmede stridskrefter på vårt territorium så lenge vi ikke er truet av eller utsatt for angrep. Vi ser ingen grunn til å endre denne politikk.» Samtidig er vi for at våre allierte øver og trener i Norge, under norske forhold og sammen med norske styrker. Det er Norge selv som bestemmer hvordan basepolitikken skal praktiseres.

Arbeiderpartiet er motstandere av å privatisere Forsvarets vedlikeholdsvirksomhet. Privatiseringen av renholdet i Forsvaret fra 2016 har ikke overraskende vist seg å være mislykket. Når kontrakten med den private aktøren løper ut i 2020 er det nå på tide at Forsvaret igjen tar over ansvaret for renholdstjenester.

Fred og forsoning, krig og konflikt

Arbeiderpartiet vil styrke den norske innsatsen for fred og forsoning, gjennom nye initiativ, gjennomgang av erfaringene fra de siste tiår og samarbeid med likesinnede land og aktører.

Det i hovedsak muslimske rohingya -folket utgjør både en etnisk og religiøs minoritet i Myanmar, hvor buddhister er i flertall. Rohingyaene har i flere perioder blitt utsatt for vold og forfølgelse. Mange har flyktet, spesielt til nabolandet Bangladesh. Arbeiderpartiet mener Norge må gi humanitær bistand til rohingya-leirene i og rundt Myanmar. Siden slutten av august 2017 har militæret i Myanmar begått drap, voldtekter, vilkårlige pågripelser og satt fyr på hundrevis av hjem i rohingya-landsbyer. Over 650.000 rohingyaer er drevet på flukt til Bangladesh. Myndighetene i Myanmar anerkjenner ikke rohingyaene som etnisk minoritet. Så godt som alle rohingyaer nektes statsborgerskap, har begrenset adgang til utdanning og helsevesen, nektes arbeid i det offentlige og må søke om tillatelse for å inngå ekteskap. Ifølge FN er rohingyafolket verdens mest forfulgte minoritet. Norge må ta opp behandlingen av rohingyafolket med myndighetene i Myanmar.

Eswatini (tidligere Swaziland) er et av verdens siste absolutte monarkier. Kong Mswati har tilnærmet eneveldig makt. Mens folket i Eswatini lider under delvis svært dyp fattigdom, lever kongen et utagerende luksusliv. Samtidig har landet verdens høyeste andel hiv- og aids-smitte, men arbeidet med å behandle smittede og forebygge spredning har tilnærmet ingen prioritet. Innbyggerne i Eswatini er tvunget til å følge kongens ordre. Organisert politisk motstand begrenses; fagforeningsledere og opposisjonelle forfølges. Norge må på den internasjonale arena ta et større ansvar for å sikre folket i Eswatini grunnleggende humanitære behov, trygghet og menneskerettigheter. Kong Mswati må kritiseres for å neglisjere sitt eget folks sult, for at opposisjonelle stemmer og fagforeningsledere i landet forfølges og for at arbeidet med å stanse hiv- og aids-epidemien i landet ikke prioriteres.

Internasjonal solidaritet og utviklingspolitikk

Den røde tråd i arbeiderbevegelsens historie har helt siden 1800-tallet vært vår internasjonale solidaritet med fattige, undertrykte og diskriminerte grupper på tvers av landegrenser og kontinenter. Dette har skilt oss fra den borgerlige veldedigheten som ikke bidro til frigjøring og sjelden interesserte seg for nøden utover lokalsamfunnet eller nasjonalstaten. Fagforeninger og arbeiderlag delte tidlig sine beskjedne ressurser med forfulgte og forpinte kamerater i fjerntliggende samfunn.

Samtidig har Arbeiderpartiet gått i bresjen for internasjonalt samarbeid for å fremme bærekraftig utvikling. Selve konseptet «bærekraftig utvikling» er nært knyttet til Gro Harlem Brundtland og hennes ledelse av verdenskommisjonen for miljø og utvikling på 1980-tallet. Dette er en tradisjon vi må videreføre og bruke hele vårt virkemiddelapparat – ikke minst utviklingsbudsjettet – for å fremme FNs bærekraftsmål.

Vi lever nå i en verden hvor den sosiale kløften mellom de rikeste og mektigste og de fattigste og mest avmektige aldri har vært større. En håndfull av de rikeste milliardærene disponerer større verdier enn verdens fattigste milliarder. Norge er blant de mest velstående landene i verden og er nå mer enn hundre ganger rikere i gjennomsnitt enn befolkningen i de mest underutviklede landene.

Den systematiske uretten i fordeling av økonomiske ressurser og politisk makt mellom kvinner og menn ser vi også på sitt mest ekstreme internasjonalt. Det er uakseptabelt at det fortsatt er mange samfunn hvor kvinner systematisk frarøves all politisk innflytelse, hvor kvinnelige voldsofre er fullstendig rettsløse og hvor de er fratatt retten til videregående utdanning, økonomisk selvråderett og retten til å eie land, hus og eiendom. Derfor vil vi prioritere Norges innsats for FNs femte bærekraftsmål om likestilling mellom kjønnene. Oppfylging av FNs sjette bærekraftsmål om rent vann og gode sanitærforhold er en forutsetning for livskvalitet og god helse, ikke minst for kvinner.

Arbeidstakeres menneskerett til å organisere seg i frie og uavhengige fagforeninger er under angrep og press fra kapitalkrefter over hele verden. I en del land der det ekstreme politiske høyre har fått fotfeste i og utenfor de nasjonale maktapparatene blir fagforeningsledere og arbeiderrepresentanter drept, arrestert og bortført for å stå opp for grunnleggende arbeidstakerrettigheter.

I verden i dag lever 40 millioner mennesker i moderne slaveri; 25 millioner mennesker er fastlåst i tvangsarbeid. Den største delen av tvangsarbeid utspiller seg i privat sektor. Norge trenger ny lovgivning for å bekjempe moderne slaveri.

Ytterliggående nasjonalistiske og fremmedfiendtlige politiske bevegelser er på framgang i Europa, i USA og andre industrialiserte samfunn. Dette resulterer i bygging av høyere nasjonale murer og piggrådsgjerder og i et kaldere klima for mennesker på flukt fra forfølgelse og krig.

De ukontrollerte utslippene av klimagasser fra de industrialiserte landene fører til flere og verre naturkatastrofer som i særlig grad rammer fattige og sårbare land. De samfunn som har hatt de største utslippene per innbygger rammes først og mest, mens de som har hatt størst utslipp rammes sist og minst.

Vår internasjonale solidaritetsarv fordrer at vi forsterker innsatsen for de land og folkegrupper som hardest rammes av global urettferdighet, diskriminering og klimaendringer. Vi har klart å kjempe fram større sosial rettferdighet i vårt eget land og må nå i større grad stå opp for arbeidere, kvinner, flyktninger, fagorganiserte og klimautsatte i verdens fattigste og mest totalitære land.

Arbeiderpartiet vil bruke norsk utviklingspolitikk til å utjevne ulikhet ved å bygge ned urettferdige strukturer. Hovedveien ut av fattigdom går gjennom bærekraftig økonomisk vekst, jobbskaping og rettferdig fordeling innenfor rammen av stabile stater.

Gjennom statsbygging må offentlig sektor i utviklingslandene settes i stand til selv å levere blant annet helse- og utdanningstjenester. Bredt anlagt og rettferdig skattlegging er viktig både for å styrke myndigheters ansvarlighet overfor befolkningen og for egen evne til å fremme sosial og økonomisk utvikling. Vi vil bidra til å styrke mottakerlandenes kapasitet til å innhente skatteinntekter til fellesskapet. Skal et land ha mål om å klare seg selv, er et fungerende skattesystem med en bred skattebase uunnværlig.

I takt med økende internasjonal konkurranse og økonomisk vekst i mange utviklingsland må vi bidra til at også arbeidstakerrettighetene blir styrket. FNs arbeidsorganisasjon ILO fyller 100 år i 2019 og har spilt en viktig rolle i å sette normer og standarder for arbeidslivet verden over. Vi vil nå særlig rette innsatsen mot at disse normene etterlevs, i et nært samarbeid med fagbevegelsen.

De siste tiårene har likestillingen gjort store framskritt i mange land. Men i dag blir kvinners rett til selv å bestemme hvor mange barn hun vil ha, utfordret i stadig flere land. Det skyller en reaksjonær bølge over verden med mål om å innskrenke kvinners rett til å bestemme over egen kropp. Mange muslimske land – i sterk allianse med Vatikanet – jobber aktivt for å redusere eller forby bruken av prevensjon. Erna Solbergs regjering har dessverre sørget for at Norge føyes til blant landene hvor kvinners rettigheter svekkes med sitt forslag om en relativt liten men likevel symboltung innskrenking av abortloven.

USA har tidligere vært en viktig alliert i arbeidet for kvinners rettigheter, men Trump-administrasjonen har kuttet drastisk i støtten til prevensjon og familieplanlegging. Bare i Mosambik har 380.000 mennesker mistet tilgang til prevensjonsmidler etter Trump-kuttet. Hundrevis av klinikker har måttet stenge. Når amerikanerne reduserer sin innsats, må vi

trappe opp vår. Det er på tide at Norge tar økt globalt ansvar for å fremme kvinners rettigheter. Vi kan ikke alene kompensere for Trump-administrasjonens dramatiske kutt, men vi kan og bør gjøre mer, for eksempel gjennom et internasjonalt fond for seksuell og reproduktiv helse for å gjøre familieplanlegging mulig for kvinner over hele verden gjennom tilgang på prevensjon

Det internasjonale arbeidet for å bekjempe diskriminering basert på seksuell legning har de siste årene opplevd både framgang og kraftige tilbakeslag. Enkeltland som Russland innfører antipropagandalovgivning med forbud mot å snakke positivt eller nøytralt om såkalte ikke-tradisjonelle samlivsformer. I andre land er situasjonen verre. I Mauritania, Nigeria, Somalia, Sudan, Iran, Saudi-Arabia og Jemen kan man få dødsstraff for homofili. I Uganda har presidenten signert lovgivning som innebærer at en kan idømmes livstid i fengsel for å være homofil. Når utviklingen for lhbti-personers rettigheter går i feil retning i en rekke land, må arbeidet for lhbti-rettigheter nå styrkes ytterligere i norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

Havnasjonen Norge

Havet har vært den viktigste livsnerven for Norge gjennom århundrer. Først fiskeri og handel, i nyere tid olje, gass og fiskeoppdrett, i dag også nye muligheter innen marin bioteknologi og vindkraft til havs. Vår kultur, identitet og velstand springer ut fra det blå element. 80 prosent av norske havområder ligger nord for polarsirkelen. Det betyr at en satsing på hav og en satsing på nordområdene er to sider av samme mynt.

Som ledende havnasjon vil Arbeiderpartiet at Norge skal ta globalt lederskap for havets framtid. Arbeiderpartiet vil at norsk havrettsekspertise fortsatt skal være i front internasjonalt og arbeide for å støtte opp om havrettens prinsipper, blant annet ved å utvide innsatsen for å bistå kyststater til å få kartlagt sine kontinentalsokler.

70 prosent av vår planet er dekket av hav, men verdenshavene er i dag dårlig forvaltet og svakt styrt. Resultatet er overfiske, forsøpling og forgiftning. Klimaendringene fører til forsuring, økende havtemperatur, mer ekstremvær og havnivåstigning. Ingen aktør eller enkeltland klarer å løse disse alvorlige utfordringene alene. Plastforurensning av havet er ett aktuelt eksempel og må bekjempes med ambisiøse tiltak for å redusere forsøpling både på land til havs.

FNs bærekraftsmål 14 er viet ansvarlig bruk av havets ressurser. Arbeiderpartiet vil at Norge tar globalt lederskap på utvalgte områder som grønn skipsfart, marin forsøpling og spredning av mikroplast. Som en sentral fiskerinasjon vil vi også arbeide for å styrke ressurskontrollen og innsatsen mot internasjonal fiskerikriminalitet.

Norge bør konsentrere bistandsinnsatsen på felt hvor vi har særlige forutsetninger for å utgjøre en forskjell. Fiskeriforvaltning og havbruk er åpenbare eksempler. Våre økosystem-baserte og helhetlige forvaltningsplaner er verdensledende; det samme er norsk teknologi- og leverandørindustri. Ideen om et eget fisk for utvikling-program er ikke ny, men har ennå ikke blitt skikkelig satset på. Målet må være å bekjempe fattigdom gjennom økt matsikkerhet, bærekraftig forvaltning og nye arbeidsplasser. Arbeiderpartiet vil sette inn nødvendige ressurser for å gjøre «Fisk for utvikling» til et nytt «flaggskip» i norsk utviklingspolitikk.